

Rozwój morfogenetyczny centralnej części lobu Parsęty na podstawie analizy cech osadów okolic Barwic (Pomorze Zachodnie)

Ryszard Paluszkiwicz*

Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Instytut Paleogeografii i Geoekologii, ul. Dziegielowa 27, 61-680 Poznań

Wprowadzenie

Problematyka rozwoju morfogenetycznego Pomorza Zachodniego poruszana była w literaturze niejednokrotnie. Tym niemniej zauważalne jest istnienie jeszcze wielu obszarów Pomorza, których rozpoznanie budowy geologicznej, litologiczna klasyfikacja osadów, jak również poszczególnych form czy ich genezy wzbudza do dziś szereg kontrowersji, mimo dość licznych opracowań na ich temat (m.in. Karczewski 1989, Jania, Bukowska-Jania 1997, Zieliński 1998, Kłysz 2001, Dobracka, Pisarska 2002). Dotyczy to szczególnie centralnej części strefy marginalnej fazy pomorskiej wyznaczającej zasięg lobu Parsęty.

Podstawowym problemem badawczym prowadzonych prac jest rekonstrukcja morfo- i litogenezy badanego obszaru, mająca na celu weryfikację hipotez stawianych przez ww. autorów oraz ujęcie bilansowe transportu i akumulacji wraz z określeniem architektury osadów fazy pomorskiej na wybranych obszarach testowych. Umożliwia to przedstawienie modelu lądolodu kształtującego obszar lobu Parsęty. Nie jest to możliwe bez szczegółowej analizy litofacjalnej i litogenetycznej form i osadów występujących na tym terenie.

Obszar badań

Cechą omawianego obszaru jest „mozaika” form i osadów różnej genezy, zarówno glacialnej, jak i fluwioglacjalnej (m.in. Dobracka, Pisarska 2002, Popielski, Kwapisz, Mądry 2002). Zróżnicowana mor-

fologia terenu odzwierciedla złożoną dynamikę czoła lądolodu w tym rejonie.

Ze względu na znaczną powierzchnię obszaru badań konieczne stało się wyznaczenie obszarów testowych prezentujących różne cechy litofacjalne osadów, w których przeprowadzone są szczegółowe analizy umożliwiające interpretację zarówno procesów litogenetycznych, jak i warunków paleoglacjologicznych i paleogeograficznych na terenie lobu Parsęty. Jednym z wyznaczonych rejonów testowych jest obszar Barwice. Jest on zlokalizowany w centralnej części lobu Parsęty, na zapleczu strefy marginalnej fazy pomorskiej, w granicznej części podstrefy zewnętrznej i wewnętrznej moreny kemowej oraz moreny martwego lodu (Karczewski 1989). Obejmuje on cztery stanowiska badawcze zlokalizowane w okolicach miejscowości Barwice (ryc. 1).

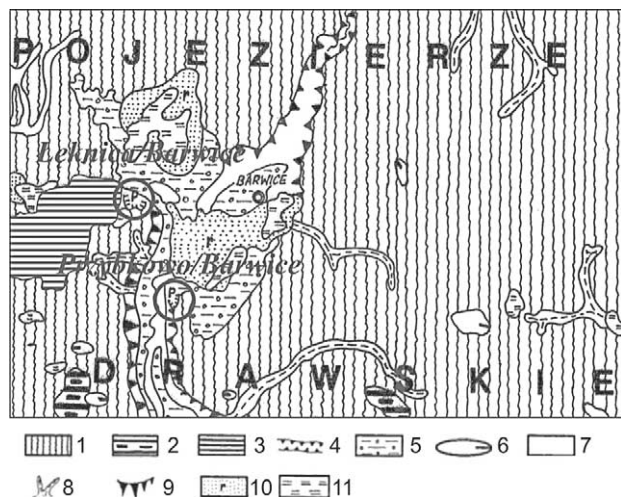
Analiza litofacjalna odsłoneń badawczych

Pierwsze dwa z nich (Łęknica/Barwice) zlokalizowane są w nieczynnej „piaskowni”, na północny zachód od miejscowości Barwice, w strefie krawędziowej kemu (za: Popielski 2000). Mimo niewielkiej odległości pomiędzy stanowiskami (ok. 100 m), prezentują one odmienne typy litofacjalne osadów.

Stanowisko I reprezentuje serie piaszczysto-mułkowe, frakcjonalnie jednolite w całym 14-metrowym profilu. Budowa litofacjalna sugeruje depozycję zbiornikową stożka dystalnego (ryc. 2). Warstwowanie niskokątne związane jest z niewielki-

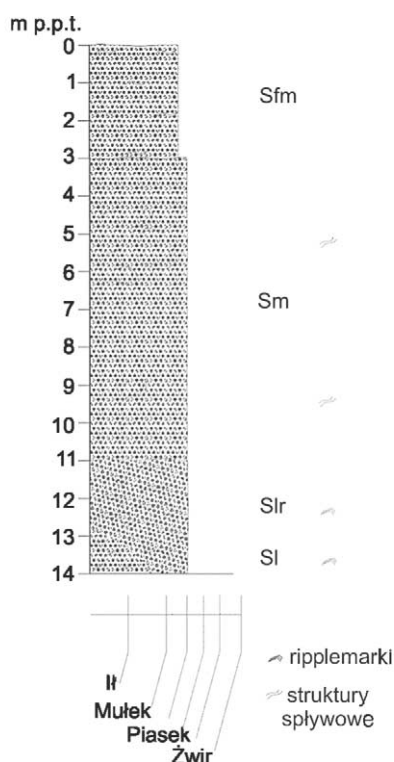
* e-mail: paluch66@amu.edu.pl

mi przepływami, w których efekcie wykształcone zostały nieduże struktury ripplemarkowe. Sekwencja ta przechodzi akumulacyjnie w strefę osadów drobno-piaszczystych, bezstrukturalnych lub o słabo zaznaczającej się laminacji poziomej. W tych strefach wyróżnić można niewielkie struktury spływowe. Ku stropowi odsłonięcia zwiększa się ilość frakcji

Ryc. 1. Lokalizacja stanowisk badawczych na tle mapy geomorfologicznej w skali 1:50 000 (Popielski 2000 – zmienione)

- 1 – wysoczyzna morenowa falista, 2 – wzgórze moreny martwego lodu, 3 – kem, 4 – rynny subglacialne, 5 – doliny i równiny erozyjno-akumulacyjne, 6 – zagłębienia po martwym lodzie, 7 – dna dolin rzecznych z terasami zalewowymi, 8 – dolinki, parowy, młode rozcięcia erozyjne, 9 – długie stoki, 10 – równiny jeziorne, 11 – równiny torfowe

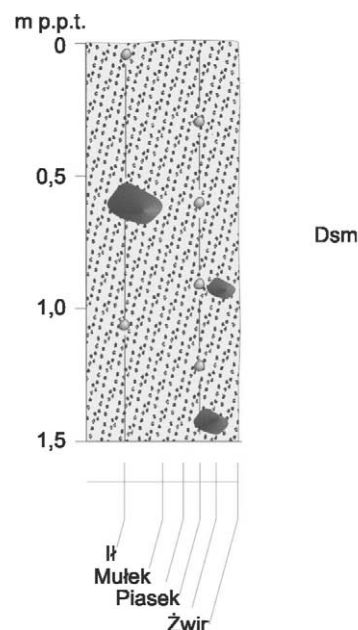
Ryc. 2. Profil badawczy stanowiska I Łęknica/Barwice

mułkowych. Depozycję litofacji piaszczystej i piaszczysto-mułkowej wiązać można z początkowo zwiększoną dostawą i depozycją serii piaszczystych (gwałtowny spływ?) przy ograniczonym odpływie. Dalsza depozycja doprowadziła do zwiększenia ilości frakcji mułkowych deponowanych z zawiesiny.

Stanowisko II odalone jest od I o 100 m w kierunku południowo-wschodnim. Osady tu występujące reprezentują odmienny typ litofacyjny (ryc. 3). W całym profilu badawczym występuje glina piaszczysta z wytopienia (DSm – masywny diamiktyt piaszczysty, Brodzikowski 1992). Orientacja klastów wskazuje na południowo-wschodni kierunek depozycji materii mineralnej.

Osady pierwszego z omawianych stanowisk zdeponowane zostały prawdopodobnie w warunkach subakwalnych zbiornika przetainowego. Ograniczona dostawa materii mineralnej przyczyniła się do utworzenia słabo zróżnicowanych serii piaszczysto-mułkowych. Wytopienie krawędzi zbiornika doprowadziło do sedimentacji serii znacznie bardziej zróżnicowanych, gliniastych.

Dwa kolejne stanowiska badawcze (Przybko/Barwice) obszaru testowego Barwice zlokalizowane są 3 km na południowy wschód od Barwic. Profile badawcze wykonane zostały w strefie krawędziowej wysoczyzny morenowej falistej (Popielski 2000), w szczytowej części pagórka o wysokości 150 m n.p.m. Osady obu odsłonięć reprezentują taki sam typ litogenetyczny, uzupełniając się wzajemnie. Budowę wewnętrzną omawianej strefy krawędziowej przedstawia syntetyczny profil opracowany na podstawie analizy osadów obu odsłonięć (ryc. 4). Serie mineralne prezentują typowy układ osadów dla podstrefy moreny kemowej zewnętrznej (Karczewski 1989). W budowie wewnętrznej biorą udział dwie

Ryc. 3. Profil badawczy stanowiska II Łęknica/Barwice

